

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXVI. Cena lista Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., ponedeljek, 9. januarja (January 9), 1933. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 5

Komentarji

k dnevnim dogodkom in vprašanjem

Tehnokracija je objela vso Ameriko. Vsi časopisi razpravljajo o tehnokraciji. Hooverov raziskovalni odbor o socialni ameriki je dal tehnokratom precej komentarja. Velike bizniške družbe so v strahu. Novoletna poročila korporacij in finančnikov so letos brez bombastičnih napovedi in optimističnih načrtov. Končno se slišijo glasovi, da bo tehnokracija imela pristaše v novem kongresu in bodoči administraciji v Washingtonu. Roosevelt ima enega ali dva tehnokrata med svojimi ekonomskimi svetovalci!

Zavedni delavci, ki že davno poznajo dejstva, ki jih zdaj odkrivajo tehnokratje, naj ohranijo hladno kri. Do danes je vse samo pri besedah. Tehnokratje sami pravijo, da nudijo le diagnozo ali dognanje bolezni. Glede zdravila še nimajo nobene besede.

Zdravnik, ki pove bolniku, kaj ga muči, nato pa mu reče, naj si sam predpiše zdravilo, ne bo imel dosti kredita.

Tehnokratom damo kredit — kakor smo že rekli — ker so zbrali toliko dobrih podatkov, ampak podatki sami in na teh alonah zaključek, da je "cenovni sistem" (kapitalizem) na robu propada, še ne bodo rešili socialnega vprašanja. Treba je praktičnega programa in ljudi, ki bodo program uveljavili. To je glavno!

Za uveljavljenje radikalnega programa — program za preobrat ekonomskega in socialnega reda na bolje mora biti radikalni! — sta samo dve poti: politična akcija ali silna revolucija.

Dokler ne vidimo programa in poti, se ne bomo prav nič razburjali.

Slišijo se glasovi o inflaciji. Inflacija pomeni, da se ceni denar in postane manj vreden, cene pa gredo višje.

V kongresu imajo več načrtov za "lahko inflacijo." Senator Borah predlaga, naj se zniža vsebina zlata v ameriškem dolarju. To zniža vrednost dolarja in v pošteno ceno farmakim pridelkom navzgor. Farmarji bodo profitirali.

Ako pride inflacija, bodo profitirali vsi oni, ki imajo kaj na prodaj — in vsi oni, ki imajo dolgeve. Izgubili pa bodo upniki, ki so posodili dobre dolarje in vzeti bodo morali v povračilu slabe in manj vredne dolgeve. Če vlada natisne par milijard dolarjev novega denarja, ki bo imel manj zlatega kritja, se lahko kmalu iznebi notranjih dolgov; izplačala bo bonde, toda lastniki bondev bodo dobili manj.

Bankirji seveda ogorčeno naprotujejo vsaki inflaciji. Kajti bankirji so največji upniki; samo federalna vlada jim dolguje milijarde dolarjev. Vsa dežela je zadolžena bankirjem. Toda breme dolgov je tako veliko, da je jasno, da vsi ne bodo nikdar plačani. Če se bo kriza nadaljevala še par let, mora propasti več ko polovica dolgov z bankroti. Vprašanje je, kaj je boljše, da dolgovi propadajo počasi v bankrotnem procesu ali se hitro brišejo z udarcem inflacije.

Nekje mora počiti. Natežalnica deflacije, ki traja že tri leta, ne more več trajati dolgo. Delavske mezdne in farmake cene so že tako deflatirane, tako so na nizkem, da nižje ne morejo več iti — razen če hočejo narediti iz delavcev sužnje, da bodo delali zastoj. Deflacija je uničila delavca in farmarja. Zdaj mora priti na vrsto bankir, da ga poči inflacija po hrbtu.

Ampak inflacija ne bo izbirala. Udarila bo vsakega, ki ima kaj gotovine. In staro dejstvo je, da v dobi inflacije se delavci

TEHNOKRATJE VIDIJO POLOM V 18 MESECIH

Njih dognanja so velika novost za ogromno večino Američanov, ki iščejo izhoda

New York. — Kot prerijski požar se širi ideja tehnokratov po deželi. Profesor Ross z Wisconsinke univerze pravi, da v svojih 50 letih opazovanja socialnega razvoja Amerike ni nikdar prej videl toliko zanimanja in diskusij o kakem vprašanju kot sedaj vlada po deželi za "tehnokracijo".

Ideje, ki so jih sprožili tehnokratje, niso nove za marksiste, so pa nove za ogromno ameriško maso, ki se doslej ni resno, ukvarjala s socialnimi problemi. In kombinacija raznih faktorjev je odgovorna, da je publiciteta tehnokratov, ki so naperili svoj žarkomet na cenovni in profitni sistem, dobila tako širok odmev. Njihovi stiki s kolumbijsko univerzo in pa dejstvo, da ljudje iščejo izhoda iz krize — vse to je pripomoglo do široke diskusije njihovih dognanj.

Vse sloje in najbolj pa kapitalistične je dirnila napoved tehnokratov, da bo v prihodnjih 18 mesecih prišlo do kompletnega poloma ameriškega kapitalizma. Začasno ga lahko reši le inflacija ali pa drugi prav tako drastični ukrepi. S tem bi polom le odgodili za nekaj časa, ker do njega mora priti prej ali slej, pravijo tehnokratje (Marx je to napovedal že pred več kot dvema generacijama).

Svoje napovedi basirajo na rapidno naraščanje dolga in obveznosti ter na naglo izpopolnjevanje strojne produkcije. Dolg narašča hitreje kot pa se dviga produkcija. Rezultat tega je, da je prišla dežela že skoraj do točke, ko gre polovico narodnih dohodkov za izplačevanje obveznosti. Vse obveznosti — delnice, bondi, hipoteke, posojila — tehnokrati cenijo na 218 milijard, kar znaša približno dve tretjini narodnega bogastva.

Tehnokrati kažejo na obremenjevanje industrije. Železnice na primer izdajo bonde, ki potečejo čez sto let. S tem denarjem nabavijo lokomotive in drugo opremo, ki traja le nekaj let. Ko se obrabi, zopet iščejo bondnega posojila v iste svrhe, kar pomeni piramidiranje dolga in obveznosti. Neka železnica ima na primer za 199 milijonov bondev, ki dozorijo l. 2047 (takih slučajev je nešteto). Predno ti bondi potečejo, se bo njen dolg najmanj popeteril. Absurdno je misliti, da bo ta dolg kdaj izplačan. To je nemogoče.

Na drugi strani je stalno dvigovanje strojne energije, kar pomeni mehanizacijo dela. Turbina s 300.000 konjskimi silami proizvaja v osmih urah toliko energije (in uprežena energija je delovna sila) kot devet milijonov delavcev v istem času. Štiri turbine te velikosti proizvedejo več energije kot pa vsi delavci v Ameriki.

Rezultat tega je, pravijo tehnokrati, da je v industrijah po (Dolje na 3. strani.)

ske plače dvigajo veliko počasneje kot pa cene potrebščinam. Delavec ne bo nič na boljšem.

Governor države Virginije je izjavil, da ne bo več pomilostil nobenega kaznjence, dokler ne bo imel garancij, da pomilostenci kaznjence dobi delo. Ako bodo gubernorji vseh držav osvojili to pravilo, ne bo za dolgo dobo nobenih pomilostencev. Danes je prekleto malo garantiranih služb tudi za takozvane svobodne delavce. Če bi kaznjenci v zaporih vedeli, kaj se godi zunaj po svobodni deželi, bi lahko čutili, da so oni že na najboljšem ...

Zbornica zahteva objavo "dole"

Resolucija določa, da mora korporacija za finančno rekonstrukcijo objaviti vsa posojila

Washington, D. C. — Nižja kongresna zbornica je v petek sprejela resolucijo, ki določa, da mora vladna korporacija za finančno rekonstrukcijo objaviti vsa posojila bankirjem in drugim prejemnikom, ki so bila narejena od 2. februarja do 21. julija 1931.

Na prejšnje zahteve v kongresu, da mora biti poslovanje omenjene korporacije javno, je Hoover trmoglavo ugovarjal, češ, da bi to škodilo bankam, če se objavi, da so te in te banke iskale pomoč pri vladi; ljudje bi izgubili zaupanje v te banke. Na drugi strani pa imajo kongresniki in senatorji mnogo pritožb, da se slorablja-denar, ki ga je kongres dovolil omenjeni vladni korporaciji, katero je ustanovil Hoover za "pobijanje depresije." Te pritožbe so največ povzročile, da je bila sprejeta resolucija za javno poslovanje.

Resolucija gre zdaj v senat.

Brezposelni član napadel unijskega uradnika

Dva poslovna agenta je obstrleli radi diskriminacije pri oddajanju dela

New York. — V svoji desperatnosti radi dolge brezposelnosti in raketirstva unijskih uradnikov, je Benny Glast, natakar po poklicu, odpril ogenj na dva poslovna agenta, Jack Laasherja in Molt Turkela. Oba sta v bolnici in izven nevarnosti. Glast se je sam izročil policiji in povedal vzroke.

Na unijskega uradnika je streljal, ker je že dve leti čakal na delo. Laasherja in Turkela je večkrat prosil, naj mu ga preiskrbita, a sta ga vselej zavrnila, češ, da ne moreta ničesar storiti. Nekega dne pa mu je neki "go-between" ali zaupni posredovalec uradnikov omenil, da delo lahko takoj dobi, če plača par sto dolarjev. Mesto tega se je Glast vrnil z revolverjem.

Po tem incidentu je več članov priznalo, da so morali unijskim uradnikom plačati večje vsote denarja za delo. To so potrdili v zapriseženih izjavah, ki jih ima v rokah distriktni pravdnik. Prijatelji obstrlejenih uradnikov pa pravijo, da so se nekateri člani poslužili obtožnice o raketirstvu vsled tega, ker bi radi prišli na krmilo unijskega.

Kubanska vlada zaplenila revijo

Havana, Kuba. — Kubanska vlada je zaplenila vse kopije nove revije "Common Sense", ki izhaja v Združenih državah, radi članka, v katerem je Carlton Beals razgalil Machadov teroristični režim.

LEWIS PODALJŠAL POGODBO ZA DVE LETI

Člani stare unijske niso imeli nobene besede. Poteza je bila storjena proti novi uniji

Springfield, Ill. — Illinoiski voditelj stare rudarske unijske so v sporazumu z Lewisom podaljšali obstoječo pogodbo za dve leti. Pogodba je imela poteči spomladi. Bila je tudi prvotno usiljena članstvu, kar je povzročilo revolto med illinoisnimi rudarji.

Lewis in operatorji, ki se bore proti novi uniji, so se sporazumeli na ta korak kot potezo proti novi uniji, kateri se je pridružil okrog tri četrtine rudarjev v državi. Pogodba progresivne unijske poteče tudi spomladi. Lewisu se je zdelo nevarno, če bi se pogodbe obeh unijskih iztekle naenkrat, ker agodilo bi se najbrž, da bi se večinoma vsi rudarji pridružili novi uniji. Pa tudi dohodke si je s podaljšanjem zasigural.

Voditelj stare unijske so pri podaljšanju pogodbe rabili svojo karakteristično taktiko in niso članstva sploh vprašali, če se strinja s tem korakom ali ne. Prav ta taktika pa je odgovorna, da je mobilizirana cela armada milice in privatnih prepečev in morilcev, ki skušajo zamoriti rebelno gibanje med rudarji in jih obdržati v Lewisovi uniji. Če bi ne bilo radi vojaškega terorja, bi Lewis ne imel niti ene krajevne organizacije več v Illinoisu.

Milica vpada v stan progresivnih rudarjev

Taylorville, Ill. — Milica je ustavila izgrede in piketne pohode v tukajšnjem rudarskem konfliktu. Miličniki so vpadli v stan tukajšnje lokalne unijske progresivnih rudarjev, vse premotali in aretirali enega odbornika. Med nadaljnjimi desetimi aretiranimi osebami je tudi policijski šef Mattaoso iz Kincaida. Ema Cummolato, žena člana unijske progresivnih rudarjev, ki je bila ustreljena na piketnem pohodu zadnji tork zvečer, je bila v četrtki pokopana ob veliki udeležbi rudarjev. Pokopali so jo zraven Ganesa, progresivnega rudarja, ki je bil ubit od deputijev zadnje jesen.

Akcija za odpoklic izjemnega zakona

Columbus, O. — American Civil Liberties unijske bo sponsorirala predlogo za odpoklic antisindikalističnega zakona, ki je bil sprejet takoj po vojni in je naperjen proti delavskim agitatorjem. Odslek legislature je že v zadnjem zasedanju priporočal odpoklicanje tega zakona, akcijo pa sta v zbornici porazili Ameriška legija in Hčerke ameriške revolucije.

Green grozi s stavko za petdnevnik

Zakon petdnevnik in šesturnik, določa ali generalni štrajk — druge poti ni

Washington, D. C. — Ameriško organizirano delavstvo se bo moralo zateči h generalni stavki, da si uveljavi petdnevni delovni teden in šesturnik, če ne bo druge poti. Tako je izjavil zadnje dni William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, ko je urgiral sprejetje zakonskega načrta za krajši delovnik pred justičnim pododsekom senatne zbornice. Zadevni načrt je predložil senator Black, demokrat iz Alabame. Načrt določa, da se petdnevni delovni teden in šesturnik obligatno uvedeta v vseh ameriških industrijah kot nujnostni ukrep za pobijanje depresije, toda meza mora ostati stara.

Green je rekel, da takojšnja pomoč za brezposelne delavce lahko pride le na troje načinov. Prvi način je, da kongres uvede krajši delovnik; drugi je, da kongres sprejme sistem dolo ali denarne podpore za brezposelne in tretji način je, da si delavci sami pomagajo z — generalnim štrajkom. Green upa, da se bo kongres dobro premislil predno dovolj, da se delavci lotijo skrajnega sredstva.

Green je svaril senatorje, naj se nič več ne zanašajo na delodajalce, da bodo prostovoljno dovolili skrajšani delovnik. Dovolj je bilo apelov, toda prostovoljni odziv med delodajalci je bil tako malenkosten, da ni vredno govoriti o tem.

Splošni petdnevnik in šesturnik bi pomagal, da bi se 6.500.000 brezposelnih delavcev takoj vrnilo na delo, je rekel Green.

Privatna dobrodelnost skrahirala v Clintonu

Clinton, Ia. — Potem, ko je pritiskala z vso silo delavce, ki se niso bili vrženi na cesto, je privatna dobrodelnost zbrala komaj dvatisoč dolarjev v enem mesecu za pobijanje bede med brezposelnimi. Zaposleni delavci so morali dati svoj delež, bogatini so pa zadržali mošnjo. Na milošinski listi je sedaj v tem malem mestecu nad tritisoč oseb in številu se bo nedvomno povečalo v prihodnjih mesecih.

Klanovci vdri v stanovanje zamorske družine

Daly City, Cal. — Maskirani klanovci so ponoči vdri v hišo C. Edwardsa, pretepli njega, ženo in otroke ter razbili pohištvo ter jim zagrozili s smrtjo, ako se takoj ne umaknejo iz belopoltnega distrikta. Edwards se je pritožil pri policiji, toda slednja ni podvzela nikake akcije, da zasledi člane drhalske gange.

Produkcija jekla spet pada

New York. — Produkcija v jeklarski industriji je padla za dva odstotka v novembru, veliko številu bank pa je moralo zapreti vrata, se glasi poročilo.

PRICETEK BOJA ZA PETDNEVNIK IN ŠESTURNIK

Državna federacija bo zahtevala zakonsko skrajšanje delovnika na 30 ur v tednu

San Francisco. — (FP) — Državna legislatura bo na svojem prihodnjem zasedanju imela pred seboj zahtevo za skrajšanje delovnika na 30 ur na teden. To vprašanje tvori prvo točko legislativnega programa državne delavske federacije za to leto. Ni pa to edina zahteva.

V smislu sklepa zadnje konvencije Ameriške delavske federacije bodo kalifornijske unijske skušale usakotiti tudi državno zavarovanje proti brezposelnosti. Poleg tega bo federacija zahtevala od legislature 20 milijonov za oskrbovanje brezposelnih v tem letu, odpoklic antisindikalističnega zakona, prepoved "yellow dog" pogodb in pa "poravnava defektov" v Mooneyjevem slučaju na podlagi novih dejstev.

Državna komisija o brezposelnosti, kateri nadeluje nadškof Hanna, bo prišla pred legislaturo tudi s priporočilom za ustanovitev državnega ekonomskega sveta, ki naj bi študiral vse faze ekonomskega in socialnega življenja v interesu splošnosti in legislaturi priporočal potrebno zakonodajo. Državo bi ekonomski svet stal \$25.000 na leto.

Dijaki o illinoiskih rudarjih

Našli so veliko lojalnost do nove unijske. Prihodki proti radikalizmu izginejo

Chicago. — (FP) — Progresivna rudarska unijske se je še čvrsto usidrala med illinoisnimi rudarji, po mnenju dijaškega komiteja z Wisconsinke državne univerze za preiskavo razmer v premogovni industriji te države. Po zbiranju uradnikov ima unijske 32.000 članov, od katerih jih dela 19.800, pet tisoč jih stavka in drugi so brez dela.

Važnejše kot so te številke je velika lojalnost med člani in njih družinami do unijske. Raztrgana so bila dolgoletna prijateljstva med tem in onim. Zrastla je visoka meja med pristali nove organizacije in tistimi, ki so na strani stare rudarske unijske. Afektirane so celo šole. Ko je v Kincaidu šolski odbor naročil premog od družbe, ki ima pogodbo s staro unijske, so zastavili šolarji in prisilili oblast, da so nabavile premog iz premogovnika, v katerem delajo progresivni rudarji.

Dijaški odbor je poročal tudi o veliki kulturni ali idejni spremembi med illinoisnimi rudarji. Prihodki proti radikalizmu izginejo in celo vera mora popustiti oziroma se prilagoditi novemu gibanju med rudarji.

Kampanja tekstilne unijske

New York. — V soglasju z zaključki, ki so bili sprejeti na konvenciji Ameriške delavske federacije, bo United Textile Workers unijske vodila močno kampanjo proti suženstvu v industrijah, nizkim mezdam, dolгим delovnim uram in brezposelnosti. Vrhovni svet unijske je tudi naznanil, da bo otvoril kampanjo za organiziranje vseh delavcev v tekstilni industriji ter zahteval kongresno preiskavo razmer med tekstilnimi delavci na jugu in v državi Maine.

Obdavljenje zvonenja v Španiji

Madrid, 7. jan. — V mnogih španskih občinah so naložili davek na cerkevno zvonenje. Na primer v Cacerasu mora vsaka cerkev plačati sto peset na leto za privilegij zvonenja. Občine smatrajo cerkevno zvonenje za javno nadlego.

Osobje razoročitvene konferencije v Zenevi, ki trati čas in denar. V krogu na sredi sta angleška delegata MacDonald in Sir John Simon.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of the Slovene
National Benefit Society

Naravnost: za Združene države (vsebo-
vajo) \$2.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na četrt leta; za Čisto in Čisto
\$1.50 na leto, \$2.25 na pol leta; za in-
ostrane \$2.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$2.00 per year,
Chicago and Cienzo \$2.50 per year, foreign
countries \$2.00 per year.

Come along to the Slovene — Rokopis ne
vratajo.

Advertising rates on agreement. Manu-
script will not be returned.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

PROSVETA
2457-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

136

Datum v člopu, na primer (Dec. 31,
1922), polni znesek mora biti na dan, ko
vam je v tem datumu poslati
naročnina. Poslati jo pravilno, da se
vam list ne setavi.

Domači drobiž

**Slovenska banka zapira vrata;
eden od voditeljev poskusil
s samomorom**

Ely, Minn. — First State Bank,
podjetje slovenskih trgovcev, je
4. jan. zapiralo vrata. Zvečer i-
stega dne si je odgovorni bankir
Lenart Slobodnik pognojil kroglo
v prsu in zdaj se nahaja v bol-
nišnici.

Prizadeta so vsa slovenska
društva, posebno pa slovenski
trgovci.

**Najstarejši ameriški Slovenec
umrl**

Duluth, Minn. — Frank Lozar,
star čez 90 let in splošno sma-
tran najstarejši slovenski nase-
ljenev v Ameriki, je 4. januarja
zjutraj umrl. Doma je bil od
Ribnice. Naši listi so o njem že
veliko pisali. Zadnja leta je ma-
lone popolnoma oslepel.

**Napad na hrvaške frančiškane
političen?**

Chicago. — Pred kratkim smo
poročali o vpadu treh zlikovcev
v župnišče frančiškana Blaža
Jerkovića. Bandidi so našli
majhen znesek denarja in Jer-
kovića so tako težko ranili na
glavi, da so ga morali odpeljati
v bolnišnico. To je bilo dva dni
po božiču. Zdaj pa piše neki
"Popilius" v newyorškem Hr-
vatskem listu, da je bil to
politični napad, v katerega so
najbrž zapleteni pristaži jugo-
slovenskega režima. Župnik Jer-
ković je bil aktiven v propagan-
di za "veliko Hrvatsko."

Nogo si je zlomil

Pueblo, Colo. — Frank Pet-
kovšek si je po nesreči zlomil
nogo.

Clevelandski drobiž

Cleveland. — Umrl je Tom
Kljun, star 51 let in doma iz Bu-
kovec pri Ribnici. Tu je bival
32 let in zadnja leta je živel na
farmi v Genevi. Zapušča ženo,
štiri hčere in sina.

Med deputiji, ki jih je uposil
novi demokratiški klerk okrajne-
ga sodišča, je tudi John Gornik,
sin znanega slovenskega trgovca.

Slovenski sodnik Lausche je
nastopil službo.

Dr. Furlan se je preselil

Chicago. — Dr. Andrej Fur-
lan, znani slovenski dentist, se
je zadnje dni preselil iz Craw-
ford ave. v staro naselbino pri
cerkvi. Njegov novi urad je na
naslovu 1858 W. 22nd st., prvo
nadstropje nad Finglovo lekar-
no.

Nesreča v Južni Ameriki

Buenos Aires, Argentina. —
Josipa Faletića, starega 28 let,
so našli mrtvega na železniškem
tiru 11. decembra. Vlak mu je
odtrgal glavo, roko in nogo. Ka-
ko je prišlo do nesreče, še ni po-
jasnjeno. Doma je bil iz Levskih
Ravn pri Kobarižu in v Argen-
tini je bil kakih pet let.

**Dva ranjena v bitki med uni-
jskimi in neunjskimi delavci**

Independence, Mo. — Dva de-
lavca sta bila ranjena in štirje
aretirani v bitki med neunjski-
mi in unjskimi delavci, ki so bi-
li zaposleni pri podiranju stare-
ga sodnijskega poslopja. Pogoda-
ba je določevala, da morajo delo
izvršiti unjski delavci, kar pa
je kontraktar ignoriral.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Naša delavska dolžnost

Collinwood, O. — Pazno čit-
tam različne dopise v dnevniku
Prosveta, ker imam sedaj dosti
časa, se želim malo oglasiti v
listu.

Vaak treznomislec človek lah-
ko vidi, da se danes vrši boj med
kapitalizmom in razredno zaved-
nim delavstvom. Vidimo tudi,
da je kapitalizem prišel do vr-
hunca svoje moči in je začel po-
časno propadati. Kajti vsaka
stvar pride enkrat do svojega
konca, in današnja kapitalistič-
na družba ne bo nikaka izjema.
Čim prej, tem bolje — v splošno
korist vsega ljudstva sveta, na-
kar se bo pričela nova doba, to
je doba socializma, v kateri bo-
mo vsi ljudje enakopravni z i-
stimi pravicami in dolžnostmi.

Dolžnost vsega proletariata
je, da bi se že danes začel pri-
pravljati in organizirati, ko pri-
de čas izpremembe sistema, da
bo sposoben in dovolj močan, da
vzame vajeti v svoje roke. Pa ne
samo v Združenih državah, am-
pak po vsem svetu. Da pa to do-
sežemo, je po mojem mnenju
potrebno, da se vse delavske
stranke, ki vodijo sedaj boj ena
proti drugi, združijo v močno
skupino in enotno nastopijo
proti skupnemu sovražniku ka-
pitalizmu. Kajti to mora priti
prej ali slej. Tukaj niso izveti
mali trgovci ali sploh ves tako
imenovan srednji stan, kajti
ravno ta depresija jih je lahko
naučila, da spadajo tudi oni v
delavske vrste. Saj danes obču-
tijo tudi oni vso težo železne pe-
te kapitalizma, ki jih pritiska
dan za dnevom hujše k tlom.

Prošle volitve so bile za nas
dobra šola, kajti izprevideli smo,
ako gremo razcepjeni v boj, da
amo gotovo poraženi. Vse dru-
gače bi pa lahko bilo, ako bi se
delavstvo zavedalo in nastopilo
v enotni fronti. Marsikateri de-
lavski zastopnik bi lahko bil iz-
voljen v javne urade in razne
postavodaje. Volilci bi potem tu-
di ne imeli izgovora: "Kaj bom
volil za tega ali onega delavske-
ga kandidata, saj itak ne bo
zmagal, ko imate toliko stran-
čev."

Pri zadnjih volitvah je bilo
več naših rojakov v konfuziji,
ker so se mešali radi socialistič-
ne in socialist-labor stranke. Tu-
kaj pride izrek Marksa, v ka-
terem pravi: "Delavci vsega
sveta, združite se!" do polne ve-
ljave. Če bi se po njem ravnali,
bi mesto stranke imeli lahko
močno stranko delavcev, ne gle-
de kako ime bi nosila, samo da
bi slonela na podlagi in principih
socializma. Jaz mislim, da veči-
na članstva bi ne imela nič proti
temu, le pri voditeljih vseh
strank bi bilo treba malo več
dobre volje, da bi delovali na to
in da bi bili bolj tolerantni eden
napram drugemu. Ako bi bili
združeni, bi ne bilo danes 12 do
15 milijonov delavcev brez dela,
da njihove družine stradajo in
to v državi, kjer je vsega dovolj.

Tukajnji list Cleveland Press
je pred časom poročal, da bo tre-
ba to zimo skrbeti za najmanj
27 milijonov ljudi, a je to števi-
lo gotovo preniko. Ako bi vse
te množice stradale zato, ker ni
zemlja obrodila, bi bilo nekaj
drugega. Tako pa milijone ton
živih in poljskih pridelkov gnije
po farmah in trohni po raznih
skladiščih, na drugi strani pa
ljudstvo strada. To je sistem ka-
pitalizma! Koliko živih se vsako
leto nalašč uniči, samo da osta-
nejo cene visoke. Torej, ali ni
to blazni sistem v kapitalistični
državi?

Ako bi se odpravil ta sistem
in nadomestil s socialističnim,
potem bi ne bilo toliko revežev
na eni strani, pa tudi ne milijo-
narjev na drugi. Bi ne bilo kri-
ze, kajti vladala bi lahko prava
prosperiteta, da bi imeli vsi lu-
dje vsega dovolj, dokler nam
zemlja rodi. Delo bi se lahko tu-
di razdelilo med vse ljudi, in bi
tudi morda zadostovalo, ako bi
vsak delal samo po 4 ure na dan,
in to v zavesti, da dela za sebe,
ne pa za profit privilegirancev,
kateri so si na račun delavcev
ustvarili že ogromna bogastva,
medtem ko sami delavci trpe ve-
liko pomanjkanje. Torej, z eno
besedo bi lahko omenili, da se
nahajamo v moderni mešni
sužnosti.

Pred leti je bilo treba Abra-
hama Lincolna, da je osvobodil
črnce iz telesne sužnosti. Kaj pa
mi drugi — mešni sužnji? Ali
bomo čakali, da se bo rodil kak
Mojzes, da nas bo osvobodil iz-
pod krutega kapitalističnega
jarma? Ali ne mislite, da ima-
mo sami v sebi toliko moči, da
lahko to storimo, ne da bi čakali
na kakega odrešenika? Stari
soc. izrek pravi, da kadar bo pri-
šlo osvobodjenje delavcev, da bo
to moralo biti delo njih samih,
kar je tudi resnica. Kajti, če se
bi delavstvo zavedalo svoje ve-
likanske moči, ki bi jo posedo-
valo združeno v eni močni orga-
nizaciji, bi tvorilo trdnjavo in
bi ne bilo na svetu sile, ki bi jo
premagala!

Šlihal sem že marsikatega
delavca, ki je še toliko srečen,
da ima delo, čeravno skoro za-
stojni, ki je rekel: "Kaj mi če or-
ganizacija, saj jaz delam!" Tak
človek ne premisli, da se bo že
lahko jutri znašel na cesti in
bo deli žalostno usodo s milio-
ni drugih, ki so brez dela in trpe
veliko pomanjkanje. Lepo šte-
vilo nas je, ki smo prepričani,
da enkrat pride dan vstajenja,
ko se bo ljudstvo osvobodilo in
stirio kapitalistične verige. Si-
cer ne vem kdaj pride tisti čas,
ampak enkrat gotovo pride, in
takrat bo šele prišla prava pro-
speriteta in za delavstvo dan od-
rešenja.

Koncem mojega dopisa naj o-
menim še to, da uredniški čla-
nek v Prosveti z dne 5. in 6. dec.
m. l. pod imenom "Trg za ba-
ke" se mi je zelo dopadel in se
mi je zdel tako poduljiv in res-
ničen, da bi ga moral citirati vsak
delavec. Drugi članek je bil v
Prosveti z dne 3. dec. m. l. pod
imenom "Rusija" in peresa do-
bro poznane A. P. Krašne, za kar
ji častitam. Lahko trdim, da je
ona ena izmed najbolj zmognih
slovenskih žen v ameriški delav-
ski politiki. Želel bi, da se ona
še večkrat kaj oglašuje v Prosveti.
Vsem skupaj želim srečno novo
leto! — John Lokar st.

Proslava petnajstletnice

Detroit, Mich. — Pevski zbor
"Svoboda" obhaja letošjo petnajst-
letnico svojega obstoja. Zbor je
deloval od začetka pa do danes
skoro neprenehoma. Priredil je
več koncertov, zadnja leta je pa
dal na oder več spevoiger in dve
opereti. Za proslavo petnajstlet-
nice, za katero je določen dan
16. januarja, bo zopet dal na o-
der opereto tridejanko — "Kakor
stari, tako mladi."

Snov oprerete je vzeta iz
kmečkega življenja v starem
kraju. Slika nam kaže življenje
kmečkega dekleta Lenke in
njene matere Ernestine, ki jo je
poslala v mesto v šolo, da se iz-
obrazi, da ne bo tako "ordinar",
kakor se sama izraža, ter da bo
lažje dobila mestnega in boga-
tega moža, da ji ne bo treba de-
lati na kmetih. Ko se Lenka
vrne iz mesta, ji njene prijate-
ljice za sprejem okrasijo hišo.

fantje pa ji kmalu po njenem
prihodu zapojejo podoknico v
podravn.

Medtem pa pride Sigmund,
mestni škric, katerega je mati
določila Lenki za ženina. Len-
ka ga noče, ker ima rajše po-
stavnega fanta, županovega Jo-
žetu, o katerem pa mati noče ni-
česar slišati. Jože premišluje,
kako bi materi škrica pristudil.
Prosi ga, naj gre namesto nje-
ga — ker on nima časa — zvečer
na vas in trobi na rog, da na ta
način skliče vauke fante skupaj.
Ko se zmradi, gre škric res na
vas in trobi. Prebivalci pa mi-
slijo, da je ogenj. Nastane zmeš-
njava, ljudje vsi razburjeni le-
tajo po vasi, a ker ne vidijo ni-
kjer ognja, hočejo vedeti kdo je
trobil. Polica, ognjegasci in
kmetje prepodijo Sigmunda na
vrt, kjer je Lenka gostila svo-
je prijateljice. Ko škric pojasni,
zakaj je trobil in kdo ga je na-
potil k temu, se jeza ljudstva
obrne proti Jožetu.

Sala se zaključuje s pretepom.
Jože je dosegel svoj namen. Er-
nestina mu da hčer za ženo, sa-
ma pa vzame njegovega očeta
župana Potočnika. Igra je polna
veselih prizorov, nastopajo soli-
sti, dueti, ženski in moški zbor.
Petje spremlja orkester pod vod-
stvom Johna Berliaga. Na pro-
slavi gostuje tudi češki soc. pev-
zbor "Praha" in zapoje par pe-
smi.

Vrši se v Slov. del. domu na
West Sidu. Vstopnice so v pred-
prodaji 35c, pri vratih 40c. Do-
biijo se pri članih "Svobode."
Vabljeni ste vsi rojaki, da nas
posetite in se razveselite z nami.
Na svidenje! — Anton Semec.

Pri rojakih v Penni

Pittsburgh, Pa. — Ko to pišem
— 31. dec. — je zelo deževno
vreme. Tudi včeraj je deževalo
ves dan. A slabo vreme me ne
zadrži doma. V enem mojih prej-
šnjih dopisov sem bil poročal,
da nameravam ostati doma do
novega leta, pa me je žena o-
pomnila, da je dne 27. dec. praz-
nik nedolžnih otrok, češ, da la-
hko službo "zamenjam." No, sem
si mislil, služb ne bom prebiral,
pač pa bi se marsikdo branil za-
menjati stare žene za mlado. In
tako sem sklenil, da grem po
svetu iskat mlado ženo, svojo pa
sem naročil, naj mi pripravi pri-
meren zajtrk, kar je z veseljem
storila, saj je vedela, da se me
bo odkrižala za par tednov.

Najprej sem se ustavil v Sha-
ronu, O., kjer sem dobil novega
naročnika, Mika Lenarčiča — ali
je pa naročnino ponovil. Ob 11.
uri sem že odrinil proti Pitts-
burghu, od tam pa v Bridgevil-
le. Pete Selianik je takoj pono-
vil naročnino na Proletarca, med-
tem ko sta Sigmund in Tome po-
novila celoletno naročnino na
dnevnik Prosveto. Iskrena hvala
vsem! V naselbini Primrose so
Kalanovi ponovili naroč. Na Pro-
sveto in mi dobro postregli. Kaj
več je treba? Isto sem doživel
pri Bartolicevih: naročnina in
postrežba. Deževalo je, vseeno
sem nadaljeval pot in prišel v
prijazno slovensko naselbino
Midway, med potom pa sem se
tudi ustavil pri slovenskem tr-

Najstarejši proletar na či-
kaški univerzi, Liston Keith,
star 36 let in oče dveh otrok.

govcu Fredu Mačku, ki je taj-
nik društva št. 231 SNPJ.

S sobratom F. Mačkom sva se
pogovarjala o tem in onem, naj-
več pa o vprašanju dnevnika
Prosvete. Dejal je, da se stri-
nja z mojo idejo, ki sem jo bil
omelil zadnjič v dopisu, da bi
vsa društva skupno prisločila
našemu dnevniku na pomoč. Že-
lim, da bi tudi drugi društveni
uradniki pri vseh društvihi upo-
števali ta nasvet, tako tudi naši
somišljeniki. Društva bi lahko
pomagala z rednimi prispevki
za dnevnik. Tudi prostovoljni
prispevki bi dobrodošli.

Obiskal sem rojaka Josipa O-
stermana, ki se je tudi nanovo
naročil na naš dnevnik. Upam,
da ostane zvest naročnik vse
življenje. Tudi očeta Žusta sem
obiskal in njegovega sina, ki i-
ma brhko nevesto v hiši. Oče je
zelo vesel, da mu ni treba več
piskrov pomivati, odkar je pri-
šla v hišo mlada gospodinja. Z
očetom Žustom sva kramljala
dolgo v noč, tako dolgo, da naju
je pozdravilo novo leto, ki je
med najinim pogovorom prepo-
dilo staro leto.

Čemu bi čez praznike čepel do-
ma pri mami, ko pa je tako lu-
stno pri naših rojakih v Penni!
Saj mi niso dali živci miru, da
jih ne bi posejil med prazniki,
kar sem tudi storil. Zavedal sem
se, da je v teh težkih časih tre-
ba stopiti čvrsto za naročniki,
da se tako pomore našemu vrie-
mu dnevniku do obstanka.

Nekdo svetuje, naj se konven-
cija prekliče in njen denar naj
se porabi za assement in za po-
moč dnevniku. Udaril je po dele-
gatih in po društvenih ter po-
tovalnih zastopnikih. On želi, da
se njegov predlog upošteva. Iz
dopisa seva, kot da bi društva
izvolila same nevedneže za dele-
gate, ne pa zmogne moze in že-
ne, fante in dekleta.

Dne 28. dec. p. l. sem odšel na
pot za naročniki in do 2. jan.
t. l. sem dobil že lepo število no-
vih naročnikov, medtem ko so
mnogi stari ponovili naročnino.
Dopisnik pravi, da bi se provizi-
ja odpravila v dobro dnevniku.
To bi nekaj pomagalo, ampak
kdo pa bo naročnike nabiral in
jih vspodbujal? Dnevnik mora
imeti gotovo število naročnikov,
da zamore kot tak izhajati. On
piše tudi, da bi moral biti vsak
član naročnik na dnevnik. To bi
ne bilo prebrabo, le da bi bilo tre-
ba izravnati zadevo tako, da ne
bi velike družine trpele vsled te-
ga. Mnogo članov je sedaj pa-
sivnih, ker ne morejo plačevati
assementa.

Zastopniki so potrebni. Ze
mnogo dobrega so storili za
dnevnik, društva, klube itd.,
namreč potovalni in društveni
zastopniki, zato je potrebno, da
ostanejo in da delajo za dnevnik
še naprej. — Anton Zidanšek.

Koncert 28. januarja

Sharon-Farrell, Pa. — Tukaj-
šnje dve leti staro pevsko dru-
štvo "Slovenski Dom" priredi
koncert dne 28. jan. Program bo
zanimiv in različen. Odločite se
že sedaj, da ga posetite.

Poročevalac.

Zakrinkani strupi

Briljanovi listi, laneno olje, la-
prvni sok, trobentice in špa-
ska muha

Zdravnik dr. Leschke pripo-
vuje v neki strokovni medicinski
reviji o tri in polletnem otroku,
ki se mu je hipoma pričelo bla-
sti. Noge ga niso držale več, gla-
va ga je bolela, končno so nasto-
pili prividi, v katerih je menil,
da ga zasledujejo razne živali. Po-
koži so mu nastali izpuščaji ka-
kor pri škrtatinki, senice so se
mu razširile, arca mu je utripa-
lo v besnem tempu. Zdravnik ni
kakor ni mogel ugotoviti vzro-
ka za to nenavadno obolenje
vseeno pa mu je izpraznil želod-
ec. Po treh urah je bilo hipo-
ma vse v redu, šele pozneje so
odkrili vzrok. Otrok je bil poje-
del večjo množico briljanovih li-
stov. Prijazna ovijalka, ki krai-
tako pogostoma zdove hiš, vsa-
buje namreč v svojih listih neko
eterično olje s strupenim vplivom.

Podoben primer se je zgodil v
povsem neškodljivim lanenim o-
ljem. Več otrok je jedlo v lane-
no olje namočen kruh in so obe-
leli. Preiskava je dognala, da je
bilo semenu lanu, iz katerega se
bili pridelaoli olje, premešanih
kakih 30 odstotkov semena ne-
ke vrste ljuljke, ki raste med la-
nom. Tudi seme te ljuljke samo
na sebi ni škodljivo, toda na
rastlini živi rada majhna glivi-
ca, ki proizvaja strupeni alka-
loid temulin. Ta alkaloid se raz-
širi po ljuljki v njeno seme in
če se to primeša lanenemu se-
menu, je posledica razumljiva.

Se mnogo je takšnih rastlin,
ki jih ne smatramo za strupe-
ne, pa utegnejo v nekih okoliš-
nah vendarle vplivati otrova.
Koprive so znane zavoljo svojih
pekočih lastnosti, a tudi kopriv-
ni sok, ki ga dobimo s prekuha-
njem kopriv in ga uporabljamo
proti krvavitvam, utegne po-
vzročiti škodo v želodcu, arbeča
izpuščaje na koži in druga zma-
menja zastrupitve. Neke vrste
trobentice — ne vse — vsebuje-
jo strup, ki vpliva na kožo in obi-
sti ter povzroča splošne pojave
zastrupljenja.

Španska muha, (ki prav za
prav ni muha) je bila že v sta-
rih časih v obliki praška cenje-
na kot dražilo in pomlajevalno
sredstvo. V obliki obliža, ki "vie-
čič" mehurje iz kože, so jo upo-
rabljali tudi za zdravljenje raz-
nih boleznih. A tudi kriminalisti-
ka se je morala prečesto baviti s
špansko muho. V večjih množi-
nah učinkuje prašek iz španskih
muh notranje, namreč kot hud
strup, in često je prišlo že do
smrtnih primerov, ker so ta pra-
šek zamenjali za poper.

Urgirajo stabiliziranje tekstilne industrije

Delodajalci priznavajo, da so de-
lovne razmere v nekaterih pod-
jetjih neznane

Harrisburg, Pa. — (FP) —
Legalno reguliranje delovnih ur
je bilo predlagano na konferenci
delodajalcev in reprezentantov
tekstilne unije, katero je sklical
governor Pinchot. Regulacija
delovnih ur je potrebna v svrhu
stabiliziranja tekstilne indus-
trije. Sicer so bili že storjeni po-
kuski za uveljavljenje prosto-
voljne regulacije, a so se izjalo-
vili.

Närčt, ki je bil osvojen na tej
konferenci, predvideva sklenitev
pogodb med državami, kjer je
tekstilna industrija razvita. Vsa-
ka teh držav naj bi sprejela uni-
formno zakonodajo, nanašajočo
se na dolgot delovnika.

Stephen Raushenbush, direk-
tor državnega delavskega in in-
dustrijskega departamenta, je
predlagal omejitve produkcije
potem zakonodajne akcije. Ime-
novan je bil komitej, ki bo se-
stavil zadevalni zakonski osnutek
in ga predložil državnim legisla-
turi.

Delodajalci so sami poročali,
da so razmere v nekaterih tek-
stilnih tovarnah neznane. Dva-
najsturnik, mezdne redukcije do
60 odstotkov v zadnjih treh le-
tih in strojna produkcija, ki me-
če delavce na cesto, so odgovor-
ne za kaos v tekstilni industriji.
Tovarnarji, ki upošujejo uni-
jske delavce, so se izrekli za pet-
dnevnik in odpravo nočnega
dela.

Sovjetski vojni komisar Vorobiov, ko je nedavno ogledoval
rude čete v Moskvi.

Generalni poštars Brown, ki navdušeno zliže je plače poštnim nameštencem, si je za ljudski ar naročil tako avto, ki je tako visok, da gospod poštni tajnik lahko sedi v njem s cilindrom na glavi. Taka pravila v Washingtonu "Hooverjeva ekonomija" ...

ŽELEZNA PETA

Socialni roman.—Prevaj Ivan Vuk.

"O veste," je rekel Ernest. "Zamislite se nekoliko. Ako bi Kapital svoj del porabil, bi vsota kapitala vendar ne naraščala. Ostala bi nespremenjena. Ako študirate gospodarski razvoj Združenih držav, najdete, da je Kapital stalno naraščal. Torej Kapital ne porabi svojega deleža. Spomnite se časov, ko je Anglija bila lastnica mnogih naših železniških delnic? Z leti smo te delnice odkupili. Kaj to pomeni? Ne porabljeni del Kapitalovega deleža je odkupil delnice. Kaj naj to pomeni, da so danes kapitalisti Združenih držav lastniki za sto in sto milijonov dolarjev mehikanskih, ruskih, italijanskih in grških delnic? To pomeni, da so ti sto in sto milijoni dolarjev del ne porabljenega Kapitalovega deleža. Poleg tega pa Kapital od začetka kapitalističnega sistema ni nikdar docela porabil svojega deleža.

In tako pridemo h glavni točki. Štiri milijarde vrednosti se producira vsako leto v Združenih državah. Delo pokupi od tega dve milijardi in ju porabi. Kapital ne porabi njemu pripadajoči dve milijardi. Ostane večji ne porabljen preostanek. Kaj se zgodi s tem preostankom? Kaj se zgodi z njim? Delo ga ne more porabiti, ker je že svojo mezdo porabilo. Kapital tega preostanka ne potrebuje, ker je že, kar je mogel porabil. Vedno še ostane preostanek? Kaj se zgodi z njim? Kaj se je z njim zgodilo?"

"Prodal se je v inozemstvo," je pripomnil gospod Kowalt.

"Tako je," pritrdi Ernest. "Iz tega preostanka se rodi potreba po inozemskih trgih. Prodajal se je torej v inozemstvo, moral se je prodati tja. Druge poti ni, da bi se ga znebili. In ta ne porabljeni in v inozemstvo prodani preostanek je to, kar imenujemo "naša povoljna trgovska bilanca".

Alli smo do sedaj vsi soglasni?"

"To je potrat časa, da ta ABC trgovstva tako temeljito predelujemo," je rekel gospod Calvin nejevoljno. "To znamo vsi."

"In ravno s pomočjo tega ABC, ki sem ga tako skrbno razlagal, vas bom osupnil," je odgovoril Ernest. "To je namreč pri tem najlepše. In takoj sedaj vas bom vznemiril."

Združene države so kapitalistična dežela, ki je odprla svoje industrijske vire. Zbog svojega kapitalističnega sistema v industriji, ne porabljen preostanek, ki se jih mora iznebiti, prodaja v inozemstvo. Kakor je to v Združenih državah, tako je v vsaki državi, da ima ne porabljen preostanek. Ne pozabite, da so vseeno bili preostanki ko ste še vi trgovali med seboj. V vseh teh državah je Delo svojo mezdo porabilo in ne more več kupovati preostankov. Kapital je v teh državah tudi že vse porabil. kar je svoji naravi primerno potreboval. In vedno so še tu preostanki. Medseboj si te države teh preostankov ne morejo prodajati. Kako se jih torej naj iznebiti?"

"Prodajo jih v dežele še z neodprtimi industrijskimi viri (s slabo razvito industrijo)," je zašepetal gospod Kowalt.

"Pravilno. Kakor vidite, so moji dokazi tako jasni in priprosti, da vi sami sklepate iz njih nadaljno. Dalje. Vzemimo, da Združene države prodajo svoj preostanek v državo, še z neodprtimi industrijskimi viri, recimo, v Brazilijo. Kaj dobe Združene države od Brazilije kot protivrednost?"

"Zlato," odgovori gospod Kowalt.

"Ali na svetu se nahaja samo toliko in toliko in ne preveč zlata," reče Ernest.

"Zlato v obliki obligacij, akcij in tako dalje," dopolni gospod Kowalt.

"Uganili ste," reče Ernest. "Združene države dobe od Brazilije kot protivrednost akcije in obligacije. Kaj pomeni to? To pomeni, da so Združene države od tistega časa lastnice železnice, tovarn, rudnikov v Braziliji. In kaj pomeni zopet to?"

Gospod Kowalt premišlja in strese glavo.

"Povem vam," nadaljuje Ernest. "To pomeni, da so industrijski viri v Braziliji sedaj odprti. Dalje. Ako Brazilija pod kapitalističnim sistemom svoje industrijske vire odpre, bo imela sama ne porabljen preostanek. Ali ga lahko proda v Združene države? Ne, ker imajo te same preostanek. Ali lahko Združene države svoj preostanek oddajajo Braziliji, kakor prej? Ne, ker ima sedaj Brazilija tudi sama preostanek."

Kaj narediti? Združene države in Brazilija se morajo ogledati za drugimi državami, kjer so še industrijski viri neodprti, da tam prodajo svoj preostanek. Ali ko se to zgodi, so tudi industrijski viri teh držav odprti. Tudi one imajo preostanke in si s svoje strani iščejo nove trge v drugih državah. Pazite sedaj, gospoda. Naš planet ima svojo gotovo velikost. Samo toliko in toliko držav je na svetu. Kaj se zgodi, ako vsaka država na svetu, celo najmanjša in najbolj zaostala stopi drugim ravnostako s svojimi preostanki nasproti?"

Obmolknili je za trenutek in pogledal poslušalce. Osuplost na njih obrazih je bila smešna. Tudi strah je bil videti vmes. Iz abstraktnih pojmov je Ernest pričaral vizijo, ter jim jo pokazal. In ta vizija jih je strahnila.

"Začeli smo z ABC, gospod Calvin," je nadaljeval Ernest. "Sedaj sem povedal še ostale črke abecede. Najlepše pri tem je to, da je to tako preprosta stvar. Gotovo imate pripravljen odgovor. Kaj tedaj, ako ima vsaka država na svetu ne porabljen preostanek? Kje ostane potem vaš kapitalistični sistem?"

Ali gospod Calvin strese z glavo. Pregledal je Ernestove dokaze še enkrat, v nadi, da zasledi v njih pomoto.

"Preglejmo to reč še enkrat na kratko," reče Ernest. "Začeli smo pri posamezni industrijski panogi, pri tovarni za čevlje. Videli smo, da je tam delitev združene produkcije ista, kakor pri vsoti vseh industrijskih obratov. Videli smo, da lahko Delo s svojo mezdo pokupi le gotovo število produkcije in da Kapital njeemu pripadajočega dela ne porabi vsega. Videli smo, da, ako porabi Delo vse, kolikor more kupiti njegova mezda, in Kapital toliko, kolikor potrebuje, še vedno ostane ne porabljen preostanek. O tem smo si bili edini, da se lahko ta preostanek proda le v inozemstvo in da so vsled tega industrijski viri dotične države odprti ter da bo dotična država v kratkem sama imela nepotrošeni preostanek. Raztegnilo smo ta proces na vse države sveta dokler vsaka država vsako leto in vsak dan ne producira nepotrošenega preostanka, ki ga več ne more prodati v inozemstvo. In vprašam vas še enkrat, kaj naj naredimo s temi preostanki?"

"Še vedno ni bilo odgovora."

"Gospod Calvin," vpraša Ernest.

"To presega moj horizont," prizna gospod Calvin.

(Dalje prihodnjik.)

rinami, ki so jo pobirali po Gornji Donavi avstrijski cariniki na Dolenji Donavi pa turški. Bile so, kakor pravijo v Železnih vratih kot zapor, verige z ene skale preko Donave na drugo, da se ni mogel nikdo pritihotapati. No, od l. 1856. je Donava postala internacionalna reka, pristopna ljudem vseh narodov. In zato nadzira in regulira Donavo in plovbo po nji posebna komisija takozvana "Donavska komisija", ki ima svoj sedež v Galcu in katera sestoji iz sedem zastopnikov evropskih držav. Z Berlinskim dogovorom, l. 1878, je potrjena svobodna plovba po Donavi, reguliranje železnih vrat pa je bilo poverjeno Avstro-Ogrski, Kulija-rokav pa prepuščen Rusiji na svobodno razpolago ... Tako je bilo ...

Danes plovejo ladje po nji pod vsemi zastavami in mi smo vsak hip katero srečali, ki je pozdravila naš parnik s krikom sirene in naš ji je istotako odgovoril. Lepi so takni pozdravi ...

Večer je poljubil Donavo, parnik in vse naokrog ...

Tam doli, na obrežju je zagrmel strel. Parnik je zavriškal z dolgim vriskom. Zašumelo je na krovu. Nad parnikom se je zaiskrila raketa.

"Pozdrav Radujevcu ...", je bilo v ustah vseh.

Zapenjale so se suknje, uravnale plačiči dam, dasi je bilo vroče ...

Na obrežju, sicer slabo razsvetljenem, množica ljudi. Kakor da so v gosti travi vzcvetele marjetice, se je zdelo, kakaj njih obleka, noša, je bila tako slikovita.

Parnik je vžgal raketo za raketo. Godba je igrala pozdrav a tam na obrežju je odgovarjala druga.

Kolesa parnika so udarila po vodi, da se je zapenila še huje. Parnik se je prislonil k pristanišču, vrh je zletela na obrežje in parnik je bil privezan.

Mogočni stroj je obstal, kolo je otrpnilo in zdelo se mi je, da se je globoko oddahnil. Kako bi tudi ne, saj je bilo veslanje polnih 12 ur ...

Izstopimo ... Godba na obrežju igra, godba na krovu igra ... V mikavnih nošah pa stoje tam Radujevčani in Radujevčanke, kakor marjetice v gosti travi ... Stopali smo skozi špalir ter marjetice in šli na vrt hotela, da se okrepčamo ...

"Kakšna obleka," je rekla gospa Marija, in Tea, ji je kazala: Vidite, to je vse domače delo. Ženske obleke so bolj pisane posebno rokavi in arajca. Največja razlika v noši je na glavi "račine" (nekake mreže), ki so narejene iz rdečega sukna in obšite a črno vrvice. Odrasla dekleta imajo fes, a žene takomenovane "krpe" (krpa); zvežejo jo in glavo do polovice z robcem, a oba konca pustijo na hrbet ...

Zaplesali smo kolo pred radujevsko cerkvijo. Otroci, dekleta, fantje in mi iz parnika ... Igrala je domača godba, igrala je naša godba ... Bilo je pri srčno, kakor še nisem videl ...

Prijatelj Zdravko in Matevž, gospa Marija in Tea, njen spremljevalec in jaz smo bili vsi med domačini kakor svoji in plesali smo po širokem dvorišču pred cerkvijo kakor nekoč stari Slovani pod lipo ... Lepe Krajinke, so gibčno poskakovale, nam, ki nismo točno vedeli plesati kola, pomagale. In veriga kola je bila velika, dolga, saj je plesalo nad 300 ljudi ...

Ponoči opolnoči se je zasvetilo v zraku. Raketa je počila v zraku in razsypala svetle zvezde v noč.

Parnik je zval. Sirena je kriknila, kratko, odtrgano, kakor ukas ...

Stisnil sem roko mladi, kakor feigel lepi Krajinki in ona mi je vrnila stisk ... Nato pa so kolesa parnika udarila po vodi in parnik se je odmaknil.

Godba na obrežju in godba na parniku sta igrali pozdrav — slovo, roke so mahale, a rakete žvigale v zrak ...

Posdravljeni ... Noč je, parnik reže vodo. Plava proti toku. 15 ur in bomo v Beogradu. Na obrežju, tik pri

vodi, levem in desnem, se pojavljajo drobne lučke in kakor mežikajoče, izginjajo, da se nato zopet pojavijo.

Tudi svetilniki čuvajo naš povratek ... Zato brez skrbi ... Lahko noč! ...

Pripis

Beležil sem vtiske potovanja za sebe, tako, v drag spomin. A pozneje, ko smo prejadrali že polovico pota, ko so mnogi pripovedovali razne zanimivosti o krajih, mimo katerih smo pluli, sem začel beležiti skrbneje. Pri tem sem se poslužil tudi knjige Sr. F. Stojloviča, ki je izšla l. 1893, "Na lepom srbskom Dunavu" ter tako izpopolnil svoje beležke. O Pančevskem mostu sem se pa ravnal po opisu, ki ga je priobčil 28. avgusta 1932 dnevnik Slovenec — "Pančevski most — čudo moderne tehnike."

Ta spis sicer ne odgovarja vsem zahtevam pravega in popolnega potopisa in potovanja. Tega tudi nisem nameraval, ko sem ga pisal. Hotel sem samo podati občutke in spomine, ki jih ima in ališ popotnik s krova ladje, če gleda, misli, sprašuje in čuti ... Vendar, dasi je tak, zdi se mi, da bo vsekakor povedal dovolj o lepoti Donave in znamenitosti obale od Beograda do Radujevca ...

(Konec.)

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladištvo.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Zalostnim srcem naznanjam tužno vest, da je po pet mesečni muhi boleznii za rakom za vedno zaspal dne 18. dec. 1932 moj ljubljini soprog in oče

MATH KOVACH

Rojen je bil 8. marca 1889 v St. Rupertu na Dolenjskem. V Ameriko je prišel leta 1910. Bil je prijazen in priljubljen med rojaki in znanec kar je pokazal njegov veliki spreved. Pogreb se je vrtil po civilnem obredu. Bil je član društva št. 81 SNPJ, katerega članstvo ga je sprejelo k zadnjemu počitku, kakor tudi št. 112 SNPJ in Red Creek in H. B. Zajednica, Srbsko društvo in American Legion in Red Lodge, Mont. Iskreno se zahvaljujem vsem, ki ste ga obiskali ob navičnem odru, vsem ki ste dali avtomobile in vsem, ki ste ga sprejeli k zadnjemu počitku. Srčna hvala sorodnikom, prijateljem in vsem, ki ste v družini za darovane vence in cvetlice. Prična hvala še enkrat vsem skupaj. Tebi, ljubi soprog in oče, pa želimo, počivaj v miru in lahka naj ti bude ameriška zemlja. Oddel si od nas prenos in pustil nas same, a naš spomin na Te bude ostal za vedno v naših srcih.

Zelojoci ostali: Rose Kovach soproga; Matte, William, sinova v Red Lodge, Montana. V starem kraju brat in sestra. Popolu brat v Wyomingu in en v Kansasu.

Red Lodge, Montana.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na List Prosveto prišteje eden, dva ali tri člane in eno družino in iz omaga vsakega člana naročnik. List Prosveta stane za vse enake, so člani ali nečlane \$1.50 eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri prisostvu \$1.20 za to, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo omaga, dva ali tri člani eno družino k eni naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list drag za člani S. N. P. J. List Prosveta je naša lastnina in gotovo skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad št. list vsak dan. Torej sedaj ni prilika, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveto. Cena lista Prosveta:

Za Zdrul. države in Kanado \$4.00	Za Čleore in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in.....
3 tednika in..... 3.60	3 tednika in.....
5 tednikov in..... 3.40	5 tednikov in.....

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v glavnici in si naročite Prosveto, list, ki je naša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri tob članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako nannaniti upravnistvu lista, in obenem doplačati dot. vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo list datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsote \$.....

Ime Čl. družstva št.

Naslov Čl. družstva št.

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov družine:

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Ime Čl. družstva št.

Pošljite nam \$1.00

In pošljali vam bomo dnevnik Prosveto najmanj dva meseca, ako niste član S.N.P.J. Ako ste član, pa TRI MESECE.

Poskusite za enkrat sedaj čez zimo. Citajte prijazne novice in vesti iz starega kraja, slike, podučljive članke in poročila iz raznih nasebin, ter lepe povesti, ki jih prinaša Prosveta.

Poskusite, pišite nam takoj in pošljite \$1.00.

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ivan Vuk:

Po valevih Donave

Široko ...

(Beležke iz popotnega dnevnika.)

"Da, je rekel Tein spremiljevalec. "Jezik romunski je sicer latinskega porekla in najbližji italijanskemu. Koliko je Romuni ostalo od jezika in običaja starih Dakijcev, se ne more za gotovo oceniti. Vendar, mešanje raznih narodnosti, ki so se vršile v Dakiji vse do 10. stoletja, je zelo vplivalo na romunski jezik. Posebno je čutil vpliv slovenskega jezika, od katerega je še v današnjem romunskem jeziku zelo mnogo korenov. Novjša doba je ustvarila književni jezik s italijanskim pravcem in plesjo z latinico, a romunske cerkvene in druge knjige so pa pisane s cirilico ali glagolico, torej s slovensko abecedo ..."

"V narodnostnem oziru so Romuni vztrajni, naravnost trdovratni," je rekla Tea. Njen spremljevalec pa je nadaljeval: "Da, noben narod ni tako vztrajen kot romunski. To se vidi najbolj v Banatu. Oni se s uspehom upirajo Madjarom in Nemcem ... Tu se čuti rimljanska preteklost. Oni se nočejo naučiti jezika svojih sosedov, ne sprejeti njihovih običajev, kratko: prisilijo svoje sode, da se morajo naučiti romunski. Pri nas Srbih velja

pregovor: Dovolj je, da pride ena Vlahinja (Romunka) v srbsko hišo, pa bo v kratkem času vao hišo poromunila ... V tem je razlog, da se tako trdno drže in širijo v svojem starem elementu. Odtod razlog, zakaj so poromunjene mnoge srbske vasi, ki so prišle v dotiko z Romuni ..."

"Pa so, pravijo, Romunke lepe ženske," je rekel Zdravko. Gospa Marija se je nasmejala in rekla: "To je važno za moške, da da ..."

Tein spremljevalec je rekel: "Lepoto gleda vsakdo rad ..."

"In si jo zaželi," je segel v besedo Matevž.

"Da, lepe so Romunke, zelo privlačne. Le da hitro ovenejo. Okrog 30 let stara Romunka je po večini že starka in ima svoje vnuke. Zgodnja moditev je eden iz vzrokov fizičnega in psihičnega padanja. So pa delovne. Delajo vse in pridno, in so takorekoč one tiste, ki vzdržujejo hišo, živino, obdelujejo polje itd. itd. ... A moški so v spolnem leni. Romunke se oblačijo prosto, ali zelo pisano, poleg tega pa okusno. Srajca in krilo je navadno okusno okrašeno in izšito s črnimi in plaviimi trakovi ..."

Solnce je zašlo. Somrak je počasi objemal parobrod. Električne luči so razsvetljevale krov in migotale v vali Donave.

Pluli smo mimo obale Male in Velike Vrbice, Rtkova in Karlova in drugih vasi ...

"Dovolj mi je že te vožnje," je rekla gospa Marija. "Zdi se mi, da plovemo vedno počasneje."

"Nagnite se čez krov, gospa," je rekel Tein spremljevalec, "pa boste čutili, da plovemo s polno paro. Vendar, enakomerna voda, nič pečin, pa se zdi, da stojimo ..."

Malo se potrpljenja, kmalu smo v Radujevcu. Tam zaplešemo kolo, kaj?"

Obrnil se je k vsem, kakor da čaka na pristanek.

Zdravko je odgovoril za vse: "Gotovo zaplešemo. Seznanili smo se tako po domače in kratko nam je bila pot — razen gospe Marije, seveda — in zato zaplešemo ..."

Godba je zaigrala, kakor da ga je alila, kolo. Tea in njen spremljevalec sta vstala. Zdravko je prijel gospo Marijo in tudi drugi smo se oprijeli. In po celem krovu smo zaplesali kolo.

Pa se je nagnil Zdravko k nam:

"Kaj? ... Plešem ga, četudi se nisem učil."

"Ja tudi," sem rekel.

Matevž je bil dodal:

"Mnogo nas je na krovu, ki ga plešemo, četudi samo s gibanjem rok, mesto nog ..."

Nekoč je bila plovba po Donavi ovirana tudi z velikimi ca-